
Lietuvos integracija į pasaulio muzikos kultūrą 1990–2000 metais

Ona Agota Čepaitytė

*Vilniaus universitetas,
Istorijos fakultetas,
Universiteto 3, LT-2734 Vilnius*

Straipsnyje nagrinėjama Lietuvos integracija į pasaulio muzikos kultūrą 1990–2000 metais. Tyrimo objektas yra Lietuvos atlikėjų, kompozitorių bei muzikinių organizacijų dalyvavimas muzikinės kultūros vyksme. Tai ne tik muzikiniai, bet ir istoriniai bei socialiniai faktai, kuriuos galima atskleisti tiek laike – nustatant dalyvavimo kaitą, procesualumą, tiek erdvėje – nustatant geografinę sklaidą. Kartu straipsnyje siekiama atskleisti XX a. paskutiniojo dešimtmečio santykį su istoriniu kontekstu – tarpukario bei sovietmečio patirtimi. Straipsnis parengtas to paties pavadinimo bakalauro darbo, apginto VU Istorijos fakulteto Istorijos teorijos ir kultūros istorijos katedroje 2001 m., pagrindu.

Raktažodžiai: Vakarų kultūrinė erdvė, sugrįžimo reiškinys, kultūriniai mainai, integracija, individualus lygmuo (Lietuvos atlikėjai ir kompozitoriai), institucinis lygmuo (Lietuvos muzikinės institucijos), kaita laike, geografinė sklaida, 1990–2000 metai

IVADAS

1990 m. Lietuvai atgavus nepriklausomybę daugeliui valstybės gyvenimo sričių atsivėrė iki tol sunkiai prieinamos galimybės įsitraukti tiek į politines, ekonomines, tiek ir į kultūrinės pasaulio struktūras, siekti tarptautinio pripažinimo. Šiame valstybės įsitvirtinimo procese aktyvų vaidmenį vaidina menas ir kultūra. Siekiant tapti tarptautinės bendrijos nare ypač reikšmingas yra kultūrinių mainų vaidmuo, nes menas gali svariai pagelbėti valstybei įsitvirtinti pasaulio žemėlapyje ne tik kaip pasyviai vartotojui, bet ir kaip aktyviai kūrėjui.

Tarp daugelio kultūros ir meno sričių šiuo požiūriu išskirtinė galėtų būti būtent akademinė, profesionalioji muzika. Muzika savo esme yra internacionalus, abstraktus bei formalus menas¹. Dažnai ji yra prilyginama „universaliai“², „tarptautinei kalbai“³, pabrėžiant jos, kaip bendravimo priemonės, vaidmenį. Todėl ir Lietuvos muzikų dalyvavimas pasaulio muzikiniame gyvenime funkcionuoja kaip „kalbėjimas“ apie savo šalį.

Tačiau „kalbėjimas“ apie šalį pirmiausia yra jos oficialus atstovavimas, todėl Lietuvos integracija į pasaulio muzikos kultūrą yra galima tiksliai esant politinio nepriklausomumo sąlygoms. Šiuo atžvilgiu yra reikšmingi 1918–1940 metai bei laikotarpis nuo 1990-ųjų metų.

Atsivėrus „geležinei uždangai“ Lietuvai atsirado galimybė sugrįžti į jai istoriškai priklausantią vietą pasaulio kultūriniame žemėlapyje. Šiandien yra įprasta konstatuoti Lietuvos muzikų aukštą tarptautinį

pripažinimą, pasiektą naujų sąlygų dėka. Tačiau kyla klausimas, kaip buvo išnaudotos tos naujos situacijos galimybės? Kokios tendencijos ir prioritetai išryškėjo integracijos procese? Apskritai, kaip pavyko Lietuvai 1990–2000 m. integruotis į pasaulio muzikos kultūrą?

Straipsnio tikslas yra patyrinti Lietuvos integraciją į pasaulio muzikos kultūrą 1990–2000 metais. Muzikinės kultūros sklaida pasaulyje nagrinėjama pasitelkiant laiko (sklaidos kaita) bei erdvės (sklaidos geografija) kategorijas. Kartu straipsnyje siekiama atskleisti XX a. paskutiniojo dešimtmečio santykį su istoriniu kontekstu – tarpukario bei sovietmečio patirtimi.

Tyrimo objektas yra Lietuvos dalyvavimas pasaulio muzikiniame gyvenime. Šiuo atveju nebus nagrinėjama Lietuvos kompozitorių kūryba bei jos modernumo aspektai. Straipsnyje bus apžvelgiama faktinė, greičiau formalioji, integracijos pusė – tie dalyvavimo faktai, kurie yra fiksuoti šiam tyrimui prieinamuose šaltiniuose. Šiuos muzikinius, tačiau kartu ir istorinius bei socialinius faktus galima atskleisti tiek laike – nustatant dalyvavimo kaitą, procesualumą, tiek erdvėje – nustatant geografinę sklaidą. Šiame darbe dalyvavimas tarptautiniame muzikiniame gyvenime bus nagrinėjamas individualiu ir instituciniu lygmenimis. Dalyvavimo faktais bus laikoma Lietuvos atlikėjų ir kompozitorių bei muzikinių organizacijų tarptautinė veikla: atlikėjų gastrolės užsienyje, dalyvavimas tarptautiniuose konkursuose, festivaliuose, įrašų leidyba užsienyje, bendradarbiavimas su už-

sienio atlikėjais, kompozitorių muzikos skambėjimas užsienyje (tiek gyvas – koncertai, festivaliai, tiek mechaninis atlikimas – transliacijos per radiją, televiziją ir kt.), natų bei įrašų leidyba užsienyje, duomenys įvairaus pobūdžio informaciniuose žinyuose bei leidiniuose, muzikinių organizacijų dalyvavimas tarptautinėse struktūrose. Lietuvos atlikėjais ir kompozitoriais laikomi Lietuvoje gyvenantys ir dirbantys muzikai.

Istorinė straipsnio dalis daugiausia remiasi istoriografija⁴ bei periodika. Tuo tarpu pagrindinis 1990–2000 metų laikotarpis – autorės atliktu tyrimu, kurio tikslas buvo surinkti kompozitorių, atlikėjų bei muzikinių organizacijų dalyvavimo pasaulio muzikiniame gyvenime faktus bei juos kiekybiškai ir kokybiškai susisteminti. Čia naudojamas kiekybinis, t. y. statistinis medžiagos apdorojimo metodas, skaičiuojant dalyvavimų skaičių. Tuo tarpu kokybine kategorija buvo siekiama objektyviai pagrįsti sąvokų „prestižinis“, „žymus“ prasmę. Todėl sąvoka „prestižinis“ yra suprantamas dalyvavimas įvairių tarptautinių organizacijų pripažįstamoje veikloje.

Siekiant atrinkti Lietuvos muzikus, kuriuos reikėtų laikyti ryškiausiais tarptautiniame kontekste 1990–2000 m., buvo atlikta formali anketinė apklausa. Šios apklausos respondentų atranką lėmė jų atstovavimas skirtingoms muzikinėms institucijoms ir muzikinio gyvenimo sritims: Lietuvos kultūros ministerijai, Lietuvos muzikos akademijai (LMA), Lietuvos nacionalinei filharmonijai (LNF), Lietuvos muzikos informacijos ir leidybos centrui (LMILC), Lietuvos autorinių teisių gynimo asociacijos agentūrai (LATGA-A), Lietuvos muzikų rėmimo fondui (LMRF). Statistiškai apdorojus anketų duomenis buvo atrinkti aštuoni įvairių specialybių atlikėjai⁵ bei septyni kompozitoriai⁶, kurie darbe apibendrintai traktuojami kaip Lietuvos atlikėjai ir kompozitoriai. Toliau apie tuos atlikėjus bei kompozitorius ir jų muzikinę veiklą medžiaga buvo renkama įvairiose institucijose: Lietuvos operos ir baleto teatro archyve, Lietuvos muzikų rėmimo fonde (LMRF), Lietuvos muzikos informacijos ir leidybos centre (LMILC), Lietuvos autorinių teisių gynimo asociacijos agentūroje (LATGA-A), Lietuvos chorų sąjungos, Vilniaus savivaldybės choro „Jauna muzika“, Lietuvos kamerinio orkestro, Kauno valstybinio choro, Valstybinio Vilniaus kvarteto bei asmeniniuose atlikėjų ir kompozitorių archyvuose. Taip pat naudotasi ir atlikėjų bei kompozitorių žodine informacija, gauta neformalių pokalbių metu.

ISTORINĖ RETROSPEKCIJA: TARPUKARIO BEI SOVIETMEČIO PATIRTIS

Lietuvos profesionaliosios muzikinės kultūros susiformavimas XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje liu-

dija šalies atsiradimą Europos „muzikinių tautų“⁷ žemėlapyje. Tam sąlygas sudarė ir nepriklausomybės paskelbimas 1918 m.⁸. Pažymėtinas yra šalies muzikinės kultūros plėtros proceso aktyvumas: jeigu pirmuoju nepriklausomybės laikotarpiu muzikiniai reiškiniai dažnai apibūdinami kaip „pirmasis“, „tautinis“, „patriotinis“, tai 4-ajame dešimtmetyje atsiranda kokybiškai naujos sąvokos: „naujas“, „modernus“, „šiuolaikiškas“, „orientuotas į Europą“. Tarpukario pabaigoje kilusios diskusijos apie tautinės lietuvių muzikos ir modernizmo santykį liudija prasidėjusią muzikinės kultūros modernizaciją⁹. M. Kazakevičienė teisingai pastebėjo, kad muzikinės kultūros modernizacija buvo pagrindinė integracijos proceso sąlyga¹⁰. Kokias gi kryptis ir tendencijas galima būtų išskirti šiame procese?

Vieną labiausiai paplitusių integracijos krypčių galima laikyti atlikėjų gastroles užsienyje. Įdomu, kad daugiausia šaliai atstovavo dainininkai, o tarp instrumentalistų pirmavo pianistai, iš kurių ryškumu ir aktyvumu išsiskyrė V. Bacevičius¹¹. Vis tik muzikinis aktyvumas (gastrolių organizavimas ir kt.) buvo stipriai susijęs su valstybine politika¹². Vadinamasis *reciprocité*, ar kompensacinis principas bei įvairūs renginiai, globojami Lietuvos ambasadų, buvo pagrindinės galimybės mūsų muzikams atstovauti Lietuvai pasaulyje. Šios atlikėjų gastrolių buvo ir vienas prieinamiausių kelių šalies kompozitorių kūrybos skambėjimui užsienyje.

Bene labiausiai išplėtotą ir susistemintą tarptautinių muzikinių ryšių sritis buvo radiofonų bendradarbiavimas¹³. Dėl radijo specifikos lietuviška muzika galėjo pasiekti visų su Kauno radiofonu bendradarbiaujančių šalių klausytojus. Radiofonas rengė specialius lietuviškos muzikos koncertus Europai, Amerikai, Baltijos bei kitoms šalims. Valstybinių švenčių progomis į užsienio radiofonus buvo išsiuntinėjami lietuviški kūrinių, kur juos atlikdavo jau tos šalies kolektyvai.

Tad neretai atlikėjų gastrolių bei kompozitorių kūrybos skambėjimo kiekybę ir kokybę tarpukario Lietuvoje tenka vertinti kaip valstybės nacionalinės kultūros propagavimo užsienyje politikos kokybę.

Lietuvos ryšius su pasaulio muzikos kultūra stiprino ir užsienio atlikėjų gastrolių. Kaip teigia K. Jasinckas, „gastroliuojantys artistai gana dažnai aplankydavo Lietuvą būtent jos patogios geografinės padėties dėka“¹⁴. Daugiausia muzikų buvo atvykę iš Vokietijos bei Latvijos, kiek mažiau iš TSRS, Prancūzijos bei Estijos¹⁵. Šis atlikėjų pasiskirstymas pagal valstybes, kai svarbus buvo ir geografinis šalių artumas, atspindėjo Lietuvos tarptautinius ryšius.

Kompozitorių kūrybos sklaidai užsienyje labai svarbus veiksnys yra kūrinių leidyba. Kaip rašo V. Jakubėnas, „nespausdinti veikalai nesukelia užsieniuose pasitikėjimo“¹⁶. Todėl ypač reikšmingas tuometi-

nio Valstybės konservatorijos direktoriaus K. V. Banaičio gautas iš vyriausybės leidimas sudėtingesnius kūrinius spausdinti garsioje Vienos „Universal Edition“ muzikos leidykloje.

Tuo tarpu lietuviškos muzikos sklaida užsienio atlikėjų repertuare turbūt buvo kiek mažiau paplitusi. Čia ryškiausias pavyzdys yra kompozitorius J. Kačinskas. Jo 1932 m. „Čekų noneto“ užsakymu¹⁷ sukurtas Nonetas styginių ir pučiamųjų ansamblui tapo šio po visą Europą gastroliuojančio kolektyvo repertuaro dalimi.

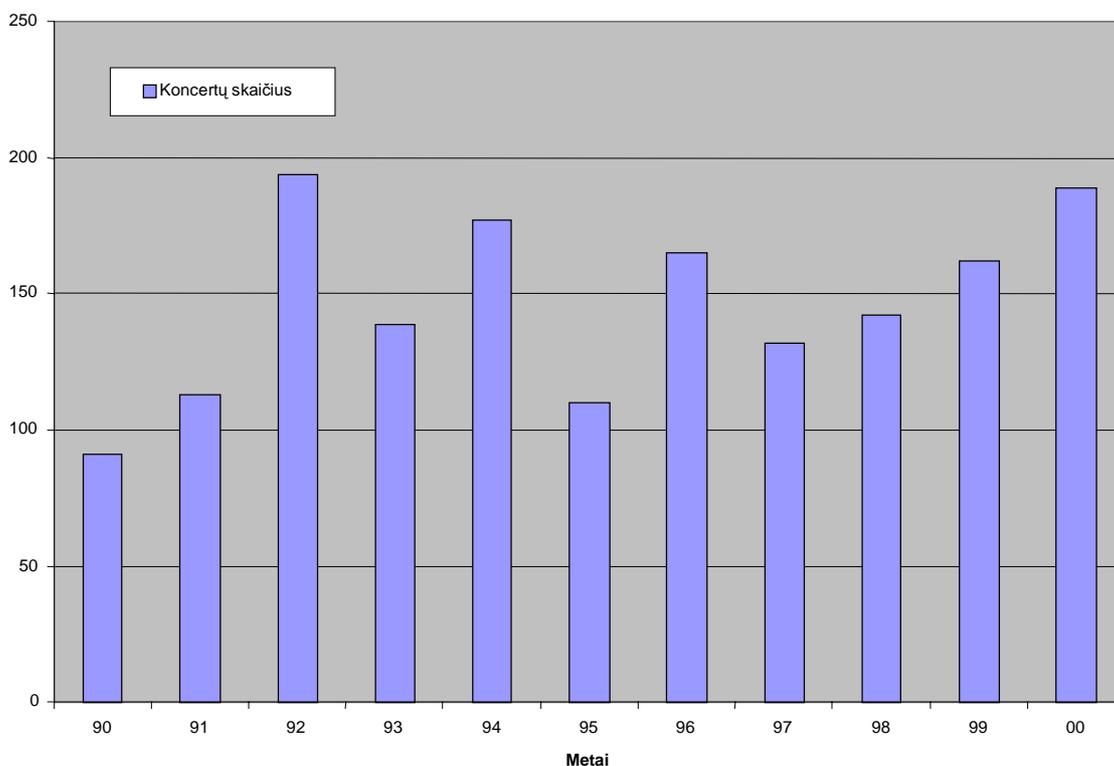
Reikšmingas buvo ir dalyvavimas tarptautiniuose konkursuose. Pirmaisiais laureatais tapo pianistas Stasys Vainiūnas (1933 m. Vienoje) ir Valstybės teatro solistas baritonas Juozas Mažeika (1937 m. Vienoje). Greta šių dviejų faktų būtina paminėti ir kiek kitokį V. Bacevičiaus dalyvavimą 1938 m. vykusio Tarptautinio Eugène Ysaye pianistų konkurso Briuselyje žiuri.

Oficialiam kultūros tarptautiniam pripažinimui itin svarbus yra institucinis integracijos lygmuo. Faktas, kad 1937 m. Lietuva pirmoji iš Baltijos valstybių buvo priimta į Tarptautinę šiuolaikinės muzikos draugiją (SIMC), yra vienas iš reikšmingiausių integracijos procese 1918–1940 metais.

Valstybingumo praradimas 1940 m. nutraukė prasidėjusį integracijos procesą. Kaip ir kitose valstybės gyvenimo srityse, nemažai muzikų pasitraukė į Vakarų ir jau emigracijoje ieškojo būdų prabilti apie

save ir Lietuvą¹⁸. Tačiau tai buvo tik individualūs bandymai, neturėję valstybės atstovavimo statuso. An-tai 1952 m. V. Jakubėnui pavyko dalyvauti Čikagoje vykusiame SIMC festivalyje, kur jis atliko savo Rapsodiją fortepijonui Nr. 1, tačiau tai buvo tik okupuotos šalies emigranto, o ne Lietuvos atstovo pasirodymas. Dėl šios priežasties J. Kačinskas, nors taip pat gyveno išeivijoje, nė neketino atnaujinti narystės SIMC¹⁹.

Lietuvoje gi 1940–1990 m. laikotarpis vargu ar gali būti tiesiogiai siejamas su integracijos procesu, nes tuo metu šalies menininkai užsienyje atstovavo TSRS. Nors tarptautinė muzikų patirtis minėtu laikotarpiu yra nemaža, vis tik ją šiandien galime vertinti kaip asmeninius jų pasiekimus. Tačiau jau sovietmečiu, ypač į laikotarpio pabaigą, pradėję megz-tis asmeniniai tarptautiniai Lietuvos muzikų ryšiai tapo svariu tolimesnio jų plėtojimo pagrindu, įgau-dami reikšmingas formas po 1990 metų. Reikia pažymėti, kad muzika, visų menų sistemoje priskiriami prie formaliųjų, abstrakčiųjų menų, sovietmečiu turbūt mažiausiai nukentėjo nuo ideologizavimo, lengviau rasdavo „aplinkinius kelius“. Situaciją gra-žiai iliustruoja LMA rektorius prof. J. Antanavičiaus žodžiai, taikytini visų muzikinės kultūros sričių situacijai sovietmečiu: „daug kas buvo sutverta ne sovietmečio sąlygų dėka, bet nepaisant jų“²⁰. Atlikė-jams dėl politinės situacijos dažniausiai buvo ribojamas išvykimas iš šalies, tačiau kūrybinė laisvė vis tik

1. Lietuvos atlikėjų koncertavimo užsienyje aktyvumas 1990–2000 m.

turėjo erdvės funkcionuoti. Galbūt tai yra viena iš priežasčių, kodėl apskritai dabar muzikinė kultūra Lietuvoje vaidina tokį svarbų vaidmenį tiek šalies kultūriniame gyvenime, tiek ir už jos ribų.

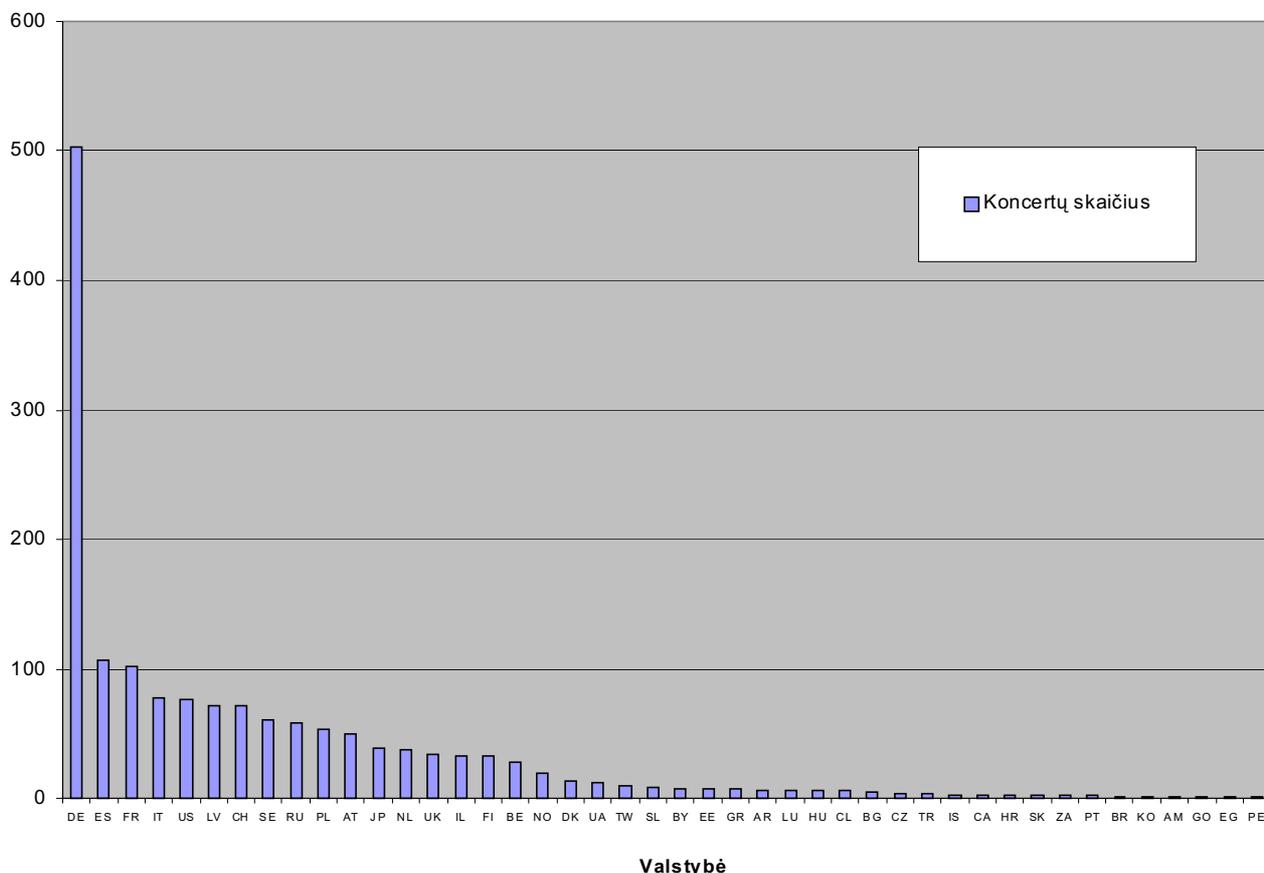
INTEGRACIJOS PROCESAS 1990–2000 M.

1990 m. atkūrus valstybingumą Lietuvai atsirado galimybė sugrįžti į pasaulio muzikos bendruomenę ir dalyvauti muzikinės kultūros vyksme. Šiandien jau tapo įprasta konstatuoti šalies muzikų aukštą tarptautinį pripažinimą, pasiektą jų pastangų ir atsiradusių naujų sąlygų dėka.

1. Individualus lygmuo

Atlikėjai. Atlikėjai yra vieni mobiliusių, paslankiausių muzikinio gyvenimo dalyvių, aktyviai reaguojančių į ekonominius, socialinius, kultūrinius bei politinius gyvenimo pasikeitimus. Kartu tai yra viena nepastoviausių muzikinės industrijos grandžių, nes dažnai, ypač esant neišvystytai vadybos praktikai, kuri, atrodo, yra aktuali Lietuvai, atlikėjų dalyvavimas muzikiniame gyvenime priklauso ne tik nuo politinių, ekonominių ar kitokių aplinkybių, bet ir nuo asmeninio veiklumo ar aktyvumo.

Atrodytų, kad su kiekvienais atkurtos nepriklausomybės metais Lietuvai vis labiau išitvirtinant tarptautinėje erdvėje, šalies atlikėjų koncertavimo užsienio scenose aktyvumo kreivė turėtų nuolat kilti aukščiau. Palyginus 1990 ir 2000 metų situaciją (1 pav.), pakilimas yra akivaizdus, tačiau proceso kasmetė raiša 1990–2000 m. yra ne tokia vienareikšmė. Pirmiausia itin gausiu koncertų skaičiumi išsiskiria 1992 m., kai užsienyje įvyko beveik 200 Lietuvos atlikėjų koncertų. Palyginkime: 1991 m. buvo koncertuota beveik 110, o 1993 m. – 140 kartų. Tokį dešimtmečio pirmosios pusės koncertinės veiklos užsienyje aktyvumą galima sieti su pasaulio visuomenės susidomėjimu Lietuva. Nepriklausomybės paskelbimas 1990 m. kovą, 1991 m. sausio 13-osios įvykiai Vilniuje bei apskritai pirmieji valstybės žingsniai pasikeitusioje geopolitinėje situacijoje lėmė Lietuvos buvimą pasaulio masinių informacijos priemonių dėmesio centre. 1992 m. Lietuva jau galutinai buvo pripažinta daugumos užsienio valstybių. Taigi galima spėti, kad politinis šalies aktyvumas turėjo įtakos ir atlikėjų koncertų padaugėjimui. Kalbant apie konkrečius atlikėjus, reikia paminėti Lietuvos nacionalinį simfoninį orkestrą bei pianistą P. Geniušą, kurie ypač dažnai koncertavo užsienyje 1992 metais.

2. Lietuvos atlikėjų koncertų užsienyje geografija 1990–2000 m.

Nuslūgus pasaulio visuomenės susidomėjimui Lietuvos gyvenimu, maždaug nuo 1995 m. dalyvavimo aktyvumas tarsi grįžo į 1991 m. situaciją, ir galima manyti, kad prasidėjo naujas integracijos etapas, kai lemiamą įtaką turi muzikinės kultūros lygis, o ne pašalinės politinės aplinkybės. Pažymėtina, kad nuo 1997 m. pradeda augti ir valstybinių koncertinių organizacijų surengtų koncertų skaičius užsienyje²¹. Galima spėti, kad atlikėjų koncertų užsienyje skaičiaus didėjimui neabejotiną įtaką darė ir muzikų mobilumas bei jų individualus aktyvumas.

Lietuvos atlikėjų koncertų užsienyje 1990–2000 m. geografinė sklaida (2 pav.) leidžia teigti valstybę sugrįžus į kultūrinį Vakarų pasaulio žemėlapi. Vokietija, Ispanija, Prancūzija, Italija, JAV – tai šalys, kuriose daugiausia koncertuota pirmuoju atkurtos nepriklausomybės dešimtmečiu. Pažymėtina, kad geografinis šalių artumas, skirtingai nuo tarpukario laikotarpio, nevaizduoja svarbaus vaidmens. Pavyzdžiui, Latvija pagal mūsų atlikėjų surengtų koncertų skaičių užima 6, Lenkija – 10, o Baltarusija bei Estija – tik 23 bei 24 vietas. Na, o Rusija, sovietmečiu buvusi viena reikšmingiausių šalių gastrolių atžvilgiu, užima tik 9 vietą. Iš Skandinavijos šalių dažniausi kontaktai yra su Švedija (8 vieta).

Palyginus skirtingus atlikėjus, matyti, kad kvartetai daugiau koncertavo Skandinavijos šalyse, solistai – Latvijoje bei JAV, o orkestrų bei chorų koncertinė geografija tiesiogiai atspindi bendrą situaciją. Iš Azijos šalių gausiausiai buvo koncertuota Japonijoje, o tokių atlikėjų, kaip Lietuvos nacionalinio simfoninio orkestro, Lietuvos kamerinio orkestro bei pianisto P. Geniušo, gastrolių geografijoje ši šalis užima net vieną aukštesnių vietų. Pažymėtinas yra itin ryškus Vokietijos pirmavimas: ji artimiausias valstybes lenkia penkis kartus didesniu koncertų skaičiumi. Tokią išskirtinę situaciją galima būtų paaiškinti tarp valstybių istoriškai susiklosčiusiomis giliomis politinių, ekonominių bei kultūrinių ryšių tradicijomis. Gausiausiai Vokietijoje koncertavo Lietuvos kamerinis orkestras, Kauno valstybinis choras, M. K. Čiurlionio kvartetas bei Valstybinis Vilniaus kvartetas.

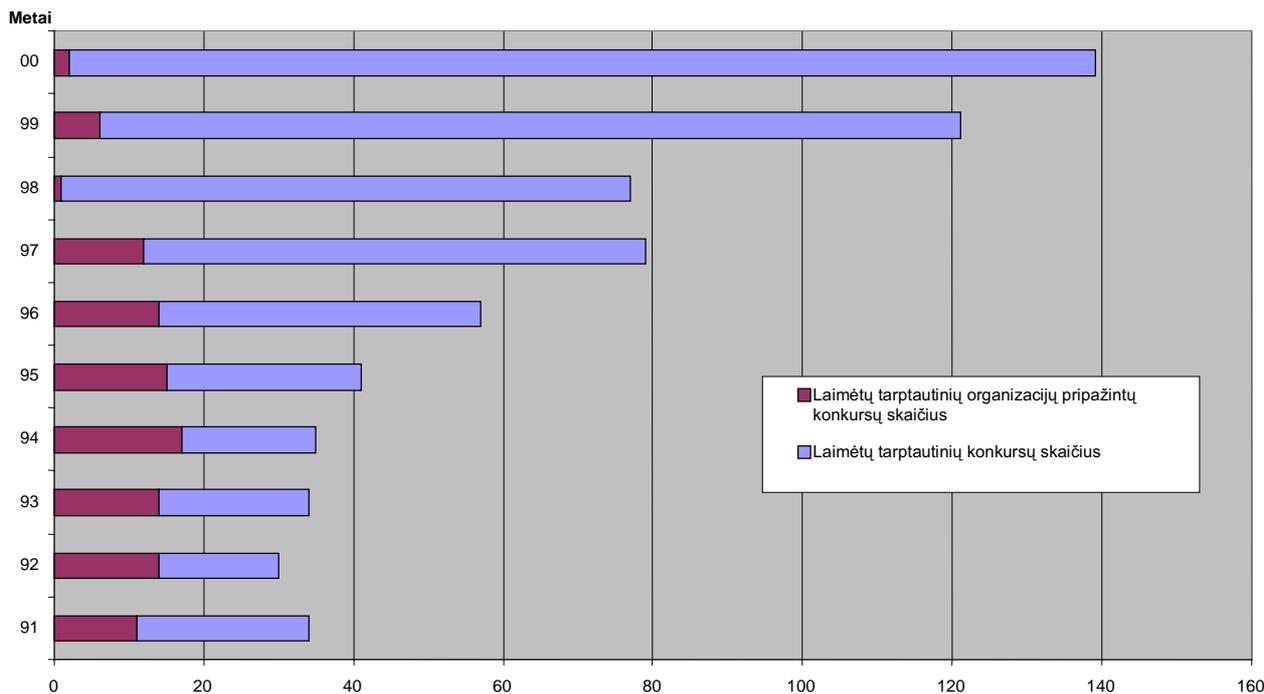
Geografinė prasme svarbių pastebėjimų galima rasti apžvelgus Lietuvos muzikų bendradarbiavimą su užsienio atlikėjais. Nors koncertinė geografija po 1990 m. yra išimtinai orientuota į Vakarus, didžiausią bendradarbiavimo su užsienio atlikėjais dalį dažniausiai užima Rusijos ar rusų, gyvenančių kitose šalyse, atstovai. Čia būtina pažymėti, kad buvusios TSRS menininkų atveju santykių tarp tautinio ir valstybinio atstovavimo neretai yra sudėtinga vienareikšmiškai apibrėžti, nes prieš pat ir jau po TSRS sugriuvimo nemažai menininkų išvyko iš šalies ir iki šiol gyvena bei atstovauja įvairioms užsienio valsty-

bėms. Todėl reikšmingas išlieka sovietmečiu susiformavusių profesinių tradicijų bei asmeninių kontaktų vaidmuo. Galbūt dažną bendradarbiavimą su Rusijos menininkais lemia ir šiuo metu pasaulyje gyvuojanti tendencija skatinti kultūrinius mainus tarp istoriškai buvusių priešiško valstybių bei tautų.

Lietuvos atlikėjų dalyvavimą tarptautiniuose festivaliuose, koncertavimą pasaulio scenose bei įrašų leidybą užsienio kompanijose taip pat galima vertinti pagal dalyvavimą prestižiškumą. *Europos festivalių asociacija* (EFA), vienijanti žymiausias žemyno festivalius, yra pagrindinė šios srities organizacija, kuriai priklauso 84 (2000 m. duomenimis) vadinaujami „didieji“ festivaliai Europoje. Nemažą būrį festivalių globoja²² kitos organizacijos – *Europos šiuolaikinės muzikos propaguotojų konferencija* (ECPNM), *Tarptautinė chorinės muzikos asociacija* (IFCM) bei *Europos jaunimo chorų asociacija* (EFYC). Remiantis surinkta medžiaga, matyti, kad 1990–2000 m. visi tiriamos grupės atlikėjai yra dalyvavę prestižiniuose tarptautiniuose festivaliuose. Tarp visų kitų festivalių jie užima maždaug trečdalį. Apskritai tai daugiausia yra festivaliai – EFA nariai, pavyzdžiui, *Schleswig-Holstein Musik Festival*, *Rheingau Musik Festival*, *Ludwigsburger Schloßfestspiele* (Vokietija), *Bergen International Festival* (Norvegija), *Echternach Festival* (Liuksemburgas), *Helsinki Festival* (Suomija), *Festival Ljubljana* (Slovėnija) bei daugelis kitų. Pagal atlikėjus matyti, kad daugiau negu pusę šio skaičiaus sudaro Lietuvos orkestrų pasirodymai.

Prestižiškumo kriterijus galėtų atsispindėti ir atlikėjų diskografijoje. Tačiau Lietuvos atlikėjų vardai 1990–2000 m. dar nebuvo dažni didžiųjų „transnacionalinių“²³ įrašų kompanijose. Tikrai Lietuvos kamerinis orkestras yra įrašęs CD didžiosiose kompanijose – SONY Classical bei MCA Classics. Santykinai mažesnėse, tačiau akademinės muzikos pasaulyje žinomose²⁴ kompanijose įrašus 1990–2000 m. yra išleidę šie atlikėjai: Valstybinis Vilniaus kvartetas („Phono Suecia“, Švedija bei „Chant du Monde“, Prancūzija), Lietuvos kamerinis orkestras („Harmonia Mundi“, D. Britanija).

Atskirai reikėtų išskirti jaunųjų muzikų dalyvavimą tarptautiniuose konkursuose. 1991 m. Lietuvos vardas juose buvo minimas 33 kartus, kai tuo tarpu 2000 m., nepatikslingais duomenimis²⁵, jau 122 kartus (3 pav.). Reikia pažymėti, kad buvo skaičiuoti laimėti konkursai, o ne atlikėjai-laureatai, nes neretai vienas atlikėjas tais pačiais metais laimėdavo po kelis konkursus ar keli atlikėjai, sudarantys ansamblių, laimėdavo vieną konkursą. Taigi akivaizdus kiekybinis augimas (žr. 3 pav.) rodytų atsivėrimą pasauliui ir dažnų galimybių dalyvauti tarptautiniuose kon-

3. Tarptautinių konkursų laureatai 1991–2000 m.

kursuose išnaudojimą²⁶. Tačiau pažvelgus į kokybinę pusę, t. y. dalyvavimą tarptautinių organizacijų pripažįstamuose konkursuose, matome nuo 1996 m. prasidėjusią atvirkštinę tendenciją – dalyvavimų mažėjimą. Jos rezultatas yra dešimtmečio pabaigoje išryškėjusios „žirklės“ tarp kiekybės ir kokybės.

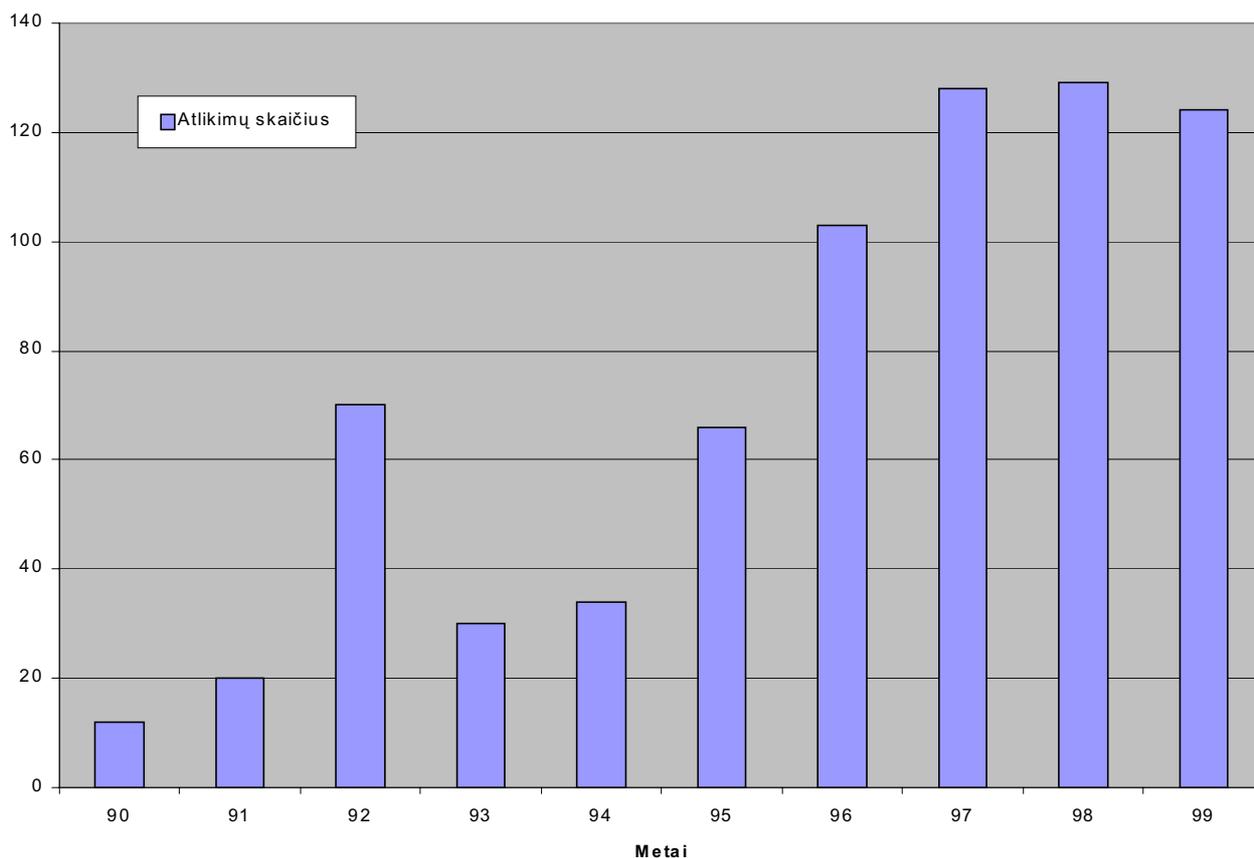
Prestižiniais laikomi konkursai, pripažįstami *Pasaulio tarptautinių muzikos konkursų asociacijos* (WFIMC), *Europos jaunimo muzikos konkursų asociacijos* (EMCY), *Tarptautinės chorinės muzikos asociacijos* (IFCM) bei *Europos jaunimo chorų asociacijos* (EFJC). 2000 m. pasaulyje vyko per 4500 tarptautinių konkursų, tarp kurių tik 111 yra WFIMC nariai²⁷, 15 – EMCY²⁸, dar keletą dešimčių globoja tarptautinės chorinės muzikos organizacijos IFCM ir EFJC. Svarbu pažymėti, kad 1994 m. į WFIMC buvo priimtas ir pirmasis Lietuvoje Tarptautinis M. K. Čiurlionio pianistų ir vargonininkų konkursas. Dalyvavimas juose yra ne tik kokybiškai aukštesnis atlikėjo laimėjimas, bet ir itin svarbus valstybės atstovavimo veiksnys: laureatai yra skelbiami tiek spausdintuose organizacijų biuleteniuose²⁹, tiek internetiniuose puslapiuose³⁰.

Pagal atskiras specialybes matyti, kad iš 1991–2000 m. laimėtų 104 prestižinių konkursų daugiau negu pusę (61 konkursas) sudaro tarptautinių chorinės muzikos organizacijų pripažįstami konkursai; tarp kitų specialybių laureatų didesnę dalį sudaro EMCY konkursai (21). Iš 17 WFIMC pripažįstamų konkursų laureatų 8 atlikėjai tapo Tarptautinio M. K. Čiurlionio pianistų ir vargonininkų konkurso laureatais

(1991, 1995 ir 1999 m.). Tai, kad konkursas organizuojamas Lietuvoje, be abejo, yra palanki aplinkybė šalies muzikams jame sėkmingai dalyvauti.

Pagal dalyvavimą konkursuose Lietuva išsiskiria kaip „chorų šalis“. Matyti, kad jų laimėjimuose, lyginant su kitomis specialybėmis, yra mažiausias atotrūkis tarp konkursų kiekybės ir kokybės, ir tie laimėjimai yra nuolatiniai: kiekvienais metais chorai laimi po 11–12 tarptautinių konkursų. Lietuvos chorinės kultūros populiarumą liudija ir tai, kad du šalies kolektyvai buvo pripažinti geriausiais Europoje: 1991 m. „Grand Prix Europeo“ Turo (Prancūzija) konkurse Europos čempionu tapęs LMA mišrus kamerinis choras bei 1993 m. tokį patį titulą Varneje (Bulgarija) iškovojęs mišrus kamerinis choras „Jauna muzika“.

Kita vertus, daugiau negu pusę visų konkursų laureatų sudaro pianistai (337 laureatai). Jeigu kartu sudėtume pagal laimėtų konkursų skaičių antrojoje vietoje esančius choras (93, be 3 metų duomenų) bei penktojoje – vokalistus solistus (33), tai būtų sukurta stipri atsvara kitiems instrumentams: smuikui (56) bei akordeonui (44). Šiek tiek netikėtas akordeono specialybės laureatų gausumas: nuo 1995 m. jie nuolat figūruoja laureatų gretose, ir tai jiems suteikė galimybę pakilti į ketvirtąją vietą bendrame sąrašė. Akordeonistė V. Miliūtė 1999 m. yra tapusi prestižinio šios srities konkurso, t. y. *Tarptautinės akordeonistų asociacijos* (CIA) kasmet rengiamo pagrindinio šios specialybės konkurso pasaulyje – „Pasaulio taurės“ (Coup

4. Lietuvos kompozitorių kūrinių skambėjimo užsienyje kiekybinė kaita 1990–2000 m.

Mondiale) atitinkamo konkurso jaunimui (Junior Coup Mondiale), laureate³¹.

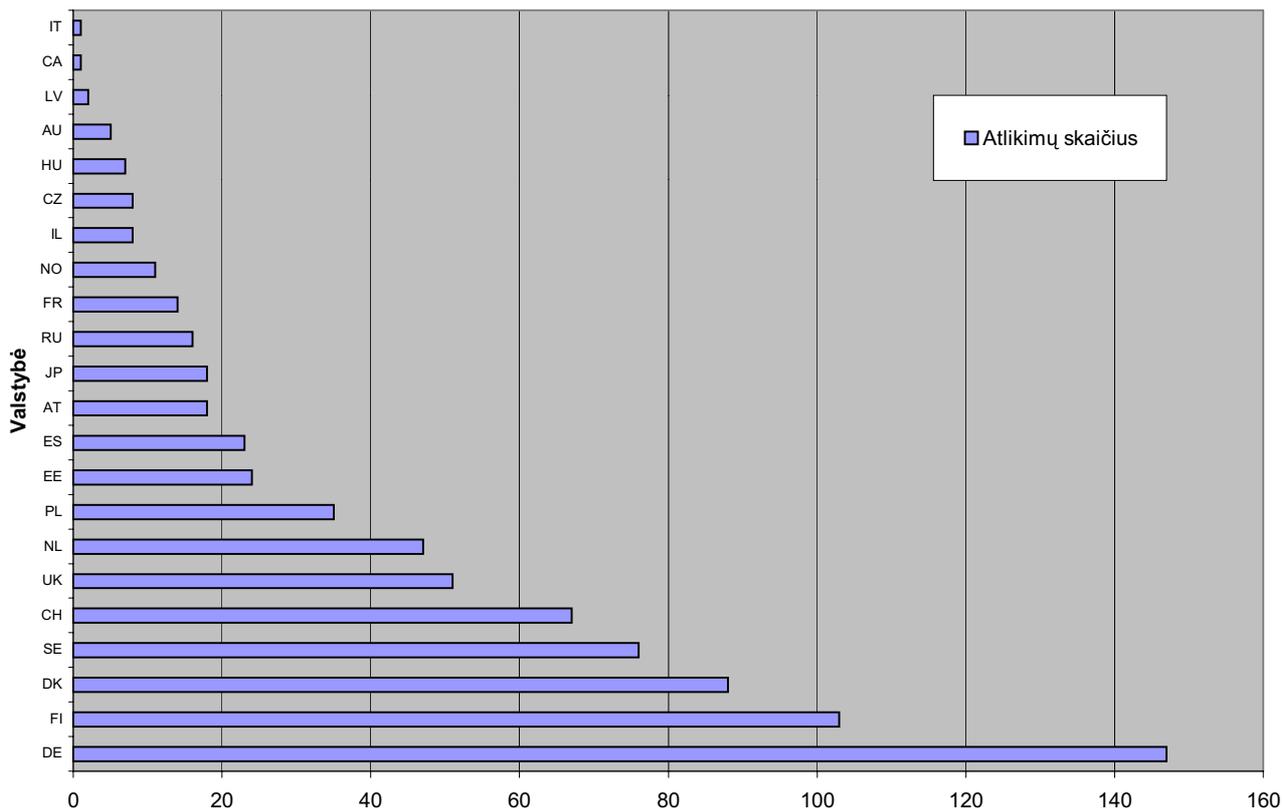
Kompozitoriai. Kompozitorių kūrinių skambėjimui užsienyje yra šios pagrindinės galimybės: gyvas atlikimas koncertuose (autorinių, festivalių, konkursų metu) ir įvairiuose kituose renginiuose bei mechaninis atlikimas (radijas, televizija, kavinės, diskotekos ir kt.). Remiantis LATGA-A duomenimis, galima teigti, kad pirmuoju atkurtos nepriklausomybės laikotarpiu Lietuvos kompozitorių kūrinių atlikimas užsienyje nuolat ir nuosekliai augo (4 pav.). Tačiau 1992 m. atlikimų skaičius staiga išauga ir gerokai viršija atlikėjų (žr. 1 pav.) koncertus tais pačiais metais. Kompozitorių kūrybos skambėjimo aktyvumą 1992 m. taip pat galima būtų sieti su to meto politinėmis aplinkybėmis. Kalbant apie konkrečius kompozitorius, 1992 m. ryškiai pirmuoja O. Balakauskas bei B. Kutavičius. Čia būtina paminėti ir 1991 m. itin gausų B. Dvariono kūrinių atlikimą užsienyje.

Pažymėtina, kad nuo 1992 m. atsirado galimybė oficialiai pasirašinėti sutartis su užsienio autorinių teisių gynimo bendrijomis³², kurios įsigaliojo 1994 m. Lietuvai prisijungus prie Berno konvencijos³³. Kompozitorių kūrinių atlikimų padaugėjimas po 1994 m.

siejamas būtent su tarptautinių ryšių stiprėjimu³⁴ ir menininkų autorinių teisių apsaugos sutvarkymu.

Lyginant atlikėjų ir kompozitorių muzikos geografinę sklaidą, išryškėja tiek bendros tendencijos, tiek saviti bruožai. Pavyzdžiui, Vokietijos pirmavimas kompozitorių atveju nėra toks ryškus kaip atlikėjų gastrolėse (plg. 2 ir 5 pav.). Nors ši šalis bendroje išraiškoje ir užima aukščiausią poziciją, tačiau kalbant apie konkrečius muzikus ji pirmuoja tik F. Bajoro, O. Balakausko bei V. Barkausko dėka. Pagrindinis kompozitorių muzikos sklaidos ypatumas yra Skandinavijos regiono svarba kūrinių atlikimo geografijoje. Atskirų kompozitorių atvejais tokios šalys kaip Suomija (B. Dvarionas), Švedija (A. Martinaitis) bei Danija (B. Kutavičius, M. Urbaitis) užima pačias aukščiausias vietas. Tuo tarpu Skandinavija nėra itin svarbi atlikėjų gastrolių žemėlapyje.

Pagal šalių artimumą skiriasi ir kompozitorių kūrybos bei atlikėjų gastrolių geografinė sklaidą. Pavyzdžiui, Latvija kompozitorių atveju yra tik 20 vietoje, kai atlikėjų – 6, Lenkija atitinkamai užima 8 (atlikėjų 10), o Estija – 9 (atlikėjų tik 24), o Rusija yra tik 13, kai atlikėjų – 9 vietoje. Taigi čia aptarti kompozitorių ir atlikėjų geografinės sklaidos skirtumai leidžia teigti, kad

5. Lietuvos kompozitorių kūrinių skambėjimo užsienyje geografija 1990–2000 m.

kompozitorių kūrybos sklaida nėra tiesiogiai susijusi ir priklausoma nuo atlikėjų iš Lietuvos propagavimo.

Kokybinį dalyvavimo aspektą galima apibrėžti nagrinėjant kompozitorių kūrybos skambėjimą tarptautiniuose festivaliuose bei natų ir įrašų leidybą užsienio kompanijose. Lyginant su atlikėjais, kompozitorių atveju yra mažesnis atotrūkis tarp prestižinių ir kitų festivalių. Čia taip pat vyrauja EFA festivaliai, nors nemažą dalį užima ir ECPNM organizacijos pripažįstami šiuolaikinės muzikos festivaliai. Pavyzdžiui, tarp EFA festivalių, kuriuose skambėjo Lietuvos kompozitorių kūryba, galima išskirti *Berliner Festwochen*, *Schleswig-Holstein Musik Festival* (Vokietija), *Helsinki Festival* (Suomija), *Rheingau Musik Festival* (Vokietija), *Dubrovnik Summer Festival* (Kroatija) bei *Prague Spring* (Čekija).

1990–2000 m. užsienio leidyklose buvo išleisti F. Bajoro, O. Balakausko, V. Barkausko, B. Kutavičiaus kūriniai. Svarbu yra tai, kad kai kurie kompozitoriai yra pasirašę ilgalaikes sutartis su garsiomis užsienio leidyklomis: V. Barkauskas su „Edition Peters“ (Frankfurtas, Vokietija)³⁵, O. Balakauskas su PWM (Lenkija)³⁶. Tiriamajai grupei nepriklausantis J. Tamulionis³⁷ dėl gausios kūrinių leidybos Vokietijoje 1993 m. buvo paragintas įstoti į tos šalies autorių teisių apsaugos bendriją (GEMA)³⁸. Apskritai

lietuvių kompozitorių kūryba daugiausia yra leidžiama Vokietijos ir Lenkijos leidyklose.

Nors Lietuvos kompozitorių kūrybos diskografijoje ir neįrašoma pagrindinės „transnacionalinės“ pasaulio įrašų korporacijos³⁹, tačiau kai kurių autorių kūriniai yra išleisti šiuolaikinės muzikos pasaulyje žinomose⁴⁰ kompanijose: tai O. Balakausko (Gramophon BIS, Švedija – autorinis; WWE, col legno, Vokietija – ištraukos; ASV Records, Anglija – autorinis; Finlandia Records – ištraukos), B. Kutavičiaus, O. Narbutaitės, M. Urbaičio (Finlandia Records, Suomija, Warner Classics International – ištraukos), V. Barkausko (Warner Bros Classics).

Kompozitorių kūrybos integracijos procese svarbų vaidmenį vaidina informacijos sklaida tarptautiniuose leidiniuose: tai įvairaus pobūdžio informaciniai žinytai – nuo pasaulinių muzikos enciklopedijų iki interneto svetainės prieinamos šiuolaikinės muzikos organizacijų informacijos. Pastaraisiais metais pasirodė pirmieji straipsniai žymiosiose muzikinėse enciklopedijose: „Die Musik in Geschichte und Gegenwart“ (MGG)⁴¹ ir „The New Grove Dictionary of Music and Musicians“⁴², skirti šiuolaikiniams Lietuvos kompozitoriams.

Dabartinės informacinės visuomenės poreikius atitinkančiose įvairių šiuolaikinės muzikos organizacijų

duomenų bazėse jau galime rasti informacijos apie šalies kompozitorių kūrybinę veiklą. Antai šiuolaikinės muzikos organizacijos Gaudeamus (Olandija) bibliotekos internetiniame variante⁴³ skelbiami duomenys apie turimą daugelio Lietuvos šiuolaikinių kompozitorių diskografiją bei natografiją.

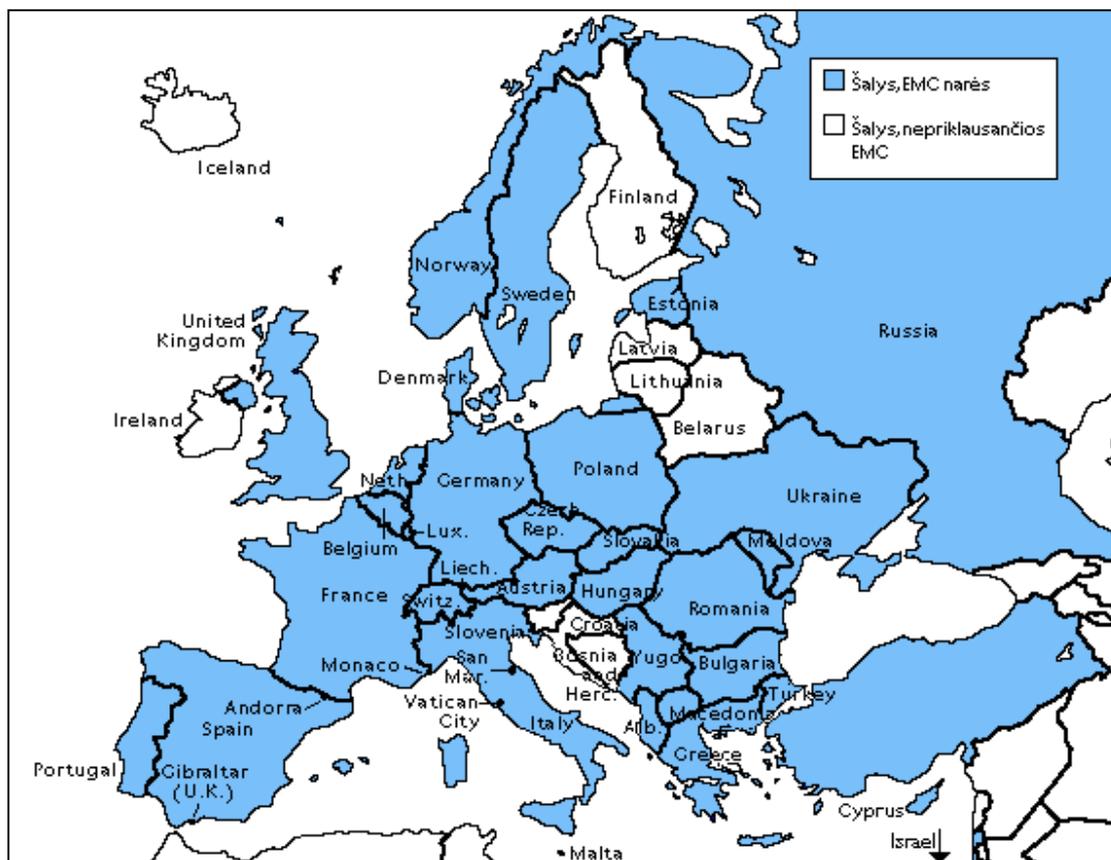
2. Institucinis lygmuo

Įvairių organizuotų muzikinio gyvenimo formų dalyvavimas tarptautinėse struktūrose pakelia integracijos procesą į institucinį lygmenį. Tai iš esmės apibūdina bendrąją Lietuvos aktyvumą pasauliniame kontekste: institucinė integracija yra valstybės politinio nepriklausomumo nulemtų galimybių išraiška ir kultūrinės politikos rezultatas. Visos muzikinės kultūros sudedamosios dalys – edukacija, kūryba, mokslas, muzikos funkcionavimas visuomenėje (koncertinis bei informacinis gyvenimas) – yra atstovaujamos atitinkamų organizacijų. Apibendrinant galima teigti, kad per pirmąjį atkurtos nepriklausomybės dešimtmetį Lietuva išnaudojo galimybes įsitraukti į pagrindinių Europos ir pasaulio tarptautinių organiza-

cijų veiklą. Kita vertus, matyti, kad šioje veikloje yra ir tam tikrų nenuoseklumų.

Pasaulyje veikia tūkstančiai tarptautinių organizacijų, iš jų pagrindines į vieną sistemą jungia narystė *Tarptautinėje muzikos taryboje* (IMC), įsikūrusioje prie UNESCO. IMC priklauso per 30 įvairių sričių muzikos organizacijų bei asocijuotų narių, maždaug 70 visų žemynų šalių veikia nacionalinės IMC sekcijos. Europos nacionaliniai komitetai yra įkūrę IMC regioninę grupę – *Europos muzikos tarybą* (EMC)⁴⁴. Paradoksalu, bet Lietuva yra tarp tų nedaugelio Europos valstybių, tokių kaip Baltarusija, Latvija, Kroatija, Slovėnija, Bosnija ir Hercegovina, Islandija, Suomija bei Airija, neturinčių nacionalinės EMC ir kartu IMC sekcijos (6 pav.).

Kita vertus, ji priklauso daugumai pagrindinių organizacijų – EMC narių. Pavyzdžiui, muzikos edukacijos srityje Lietuvos muzikos akademija yra *European League of Institutes of the Arts* (nuo 1990 m.), *European Association of Conservatoires, Académies de Musique and Musikhochschulen* (nuo 1990) narė. Muzikos kūrybos srityje – Lietuvos kompozitorių sąjunga priklauso *European Conference of Promoters of*

6. Europos muzikos tarybos (EMC) šalių-narių žemėlapis“

New Music ir *International Society for Contemporary Music* (1937–1940, nuo 1992 m.). Muzikos mokslo sričiai atstovaujanti minėta LMA bei Lietuvos kompozitorių sąjunga (Muzikologų sekcija) yra *International Musicological Society*⁴⁵ narės.

Integraciją rodo ir įvairių koncertinio gyvenimo dėmenų išitraukimas į tarptautines struktūras. Antai Lietuvos nacionalinė filharmonija priklauso *International Society for Performing Arts*, Vilniaus festivalis – *European Festivals Association* (nuo 1999 m.), Tarptautinis M. K. Čiurlionio pianistų ir vargonininkų konkursas – *World Federation of International Music Competitions* (nuo 1994 m.), Tarptautinis S. Šimkaus chorų konkursas – *European Federation of Young Choirs*. Lietuvos atlikėjams bei kompozitoriams atstovaujanti Lietuvos muzikų sąjunga bei Lietuvos kompozitorių sąjunga per Lietuvos meno kūrėjų asociaciją įsijungė į *European Council of Artists*; Vilniaus savivaldybės choras „Jauna muzika“ – į *International Federation for Choral Music*. Šiais laikais itin aktuali tapo informacinė sritis. Čia Lietuvos muzikos informacijos ir leidybos centras yra *International Association of Music Information Centers* narys, Nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Muzikos skyrius – *International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centers* (nuo 1993 m.), Lietuvos radijas ir televizija – *European Broadcasting Union* (nuo 1993 m.) nare. Reikia pažymėti, kad daugelio jų nare Lietuva tapo iškart po nepriklausomybės atkūrimo, t. y. 1991–1993 metais. Tai tik patvirtina išsakytą mintį, kad institucinio integracijos lygmens buvimas tiesiogiai priklauso nuo valstybingumo.

Iš pirmo žvilgsnio atrodantis formalus dalyvavimas tarptautinių organizacijų veikloje vis dėlto yra reikšmingas, nes suteikia integracijos procesui stabilumą ir institucionalizuoja individualų muzikų aktyvumą. Lietuvos atveju institucinio dalyvavimo sugrįžimas atkūrus nepriklausomybę suteikia ir tęstinumo krūvį. Simboliška, kad 1992 m. valstybė atkūrė 1940-aisiais nutrauktą narystę *Tarptautinėje šiuolaikinės muzikos draugijoje* (ISCM). Šį faktą galima traktuoti kaip Lietuvos sugrįžimą į pasaulio kultūrinį žemėlapi.

IŠVADOS

Lietuvos integracijos į pasaulio muzikos kultūrą procesas XX a. yra susijęs su politine Lietuvos padėtimi. Valstybingumo laikotarpiai žymi Lietuvos muzikų dalyvavimą tarptautinėje erdvėje kaip valstybės atstovavimą. Todėl integracijos proceso pradžią reikėtų sieti su nepriklausomybės paskelbimu 1918 m., o viso proceso XX a. periodizacija atitinka nepriklausomos Lietuvos laikotarpius: 1918–1940 m. ir nuo 1990 metų.

Sovietmečiu, nesant oficialaus valstybės atstovavimo lygmens, vyko individualus dalyvavimas pasau-

lio muzikiniame gyvenime. Tuo metu įgyta profesinė patirtis, tarptautiniai kontaktai nemažai prisidėjo prie integracijos jau po 1990 metų.

Pagrindinės integracijos kryptys susiformavo dar tarpukariu (1918–1940): atlikėjų koncertavimas užsienyje, dalyvavimas tarptautiniuose konkursuose, įrašų leidyba užsienio kompanijose, kompozitorių kūrybos skambėjimas koncertuose ir tarptautiniuose festivaliuose užsienyje, natų leidyba užsienyje, muzikinių organizacijų dalyvavimas tarptautinėse struktūrose.

1990–2000 m. išliko ir tarpukariu susiformavusių kai kurių tradicijų tęstinumas: daugiausia tarptautinių konkursų 1990–2000 m. yra laimėję pianistai ir chorai bei vokalistai. Fortepijono bei vokalo specialybių atstovai apskritai buvo pirmieji Lietuvos tarptautinių konkursų laureatai.

Tiek tarpukariu, tiek paskutiniajame dešimtmetyje Lietuvos muzikinės kultūros sklaidos pasaulyje geografija buvo glaudžiai susijusi su valstybės tarptautinių ryšių tradicija: tiek atlikėjų gastrolių, tiek kompozitorių kūrybos skambėjimo atvejais ryškiai pirmauja Vokietija.

Lietuvos muzikinės kultūros sklaidos pasaulyje kaita 1990–2000 m. atspindi politinį valstybės aktyvumą tarptautiniu lygmeniu. Galima manyti, kad 1992 m. ryškų atlikėjų gastrolių ir kompozitorių kūrybos skambėjimo kiekybinį pakilimą lėmė Lietuvos tarptautinis pripažinimas.

Lietuva 1990–2000 m. išitraukė į daugumos pagrindinių tarptautinių organizacijų veiklą, tačiau valstybės kultūros politikos vaidmuo šioje srityje nėra nuoseklus. Lietuva iki šiol nėra pagrindinės pasaulio tarptautinės muzikos organizacijos – *Tarptautinės muzikos tarybos* (UNESCO) narė.

Gauta 2002 01 11

Nuorodos

- 1 V. Sezemanas, *Estetika*, V., 1970, p. 287.
- 2 A. P. Merriam, *The Anthropology of Music*, 1964, p. 10.
- 3 A. Durant, *Conditions of Music*, Albany, 1984, p. 7.
- 4 Daugiausia remtasi O. Narbutienės, M. Kazakevičienės, K. Jasinsko, J. Gaudrimo darbais, V. Jakubėno bei J. Kačinsko straipsnių ir recenzijų tomiais, iš tarpukario periodikos – daugiausia publikacijomis „Lietuvos aide“, „Naujojoje Romuvoje“, „Literatūros naujienose“.
- 5 Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras, Lietuvos kamerinis orkestras, Kauno valstybinis choras, Vilniaus savivaldybės choras „Jauna muzika“, Valstybinis Vilniaus kvartetas, M. K. Čiurlionio kvartetas, pianistas P. Geniušas, dainininkė I. Milkevičiūtė (sopranas).
- 6 F. Bajoras, O. Balakauskas, V. Barkauskas, B. Kutavičius, A. Martinaitis, O. Narbutaitė, M. Urbaitis.
- 7 Terminas „muzikinė tauta“ pavartotas sekant A. Einstein, *Music in the Romantic Era*, 1947, N. 4, p. 293–333.

- ⁸ O. Narbutienė, Pirmasis nepriklausomybės dešimtmetis (1918–1928) ir muzika, *Dailė, muzika ir teatras valstybės gyvenime 1918–1998*, V., 1998, p. 89.
- ⁹ M. Kazakevičienė, V. Bacevičiaus indėlis į Lietuvos muzikinę kultūrą (disertacija), V., 1991, p. 3, p. 26, p. 28–30.
- ¹⁰ Ten pat, p. 30.
- ¹¹ Pianistas teigia, kad Europoje iki 1939 m. yra koncertavęs apie 300 kartų (D. Katkus, Vytautas Bacevičius – kūrėjas ir asmenybė, *Pergalė*, 1986, Nr. 10, p. 157).
- ¹² V. Jakubėnas, Muzikinis bendradarbiavimas Pabaltijy, *Muzikos barai*, 1939, Nr. 5–6; *Vladas Jakubėnas, straipsniai ir recenzijos*, sud. L. Venclauskienė, t. 1, V., 1994, p. 571.
- ¹³ Ten pat, p. 572.
- ¹⁴ K. Jasinskas, *Koncertinis gyvenimas Lietuvoje 1919–1940*, V., 1983, p. 104.
- ¹⁵ Renkant ir statistiškai suvedinėjant duomenis remtasi: K. Jasinskas, *Koncertinis gyvenimas Lietuvoje: 1919–1940*, V., 1983, p. 104–136; *Vladas Jakubėnas, straipsniai ir recenzijos*, p. 79–592; J. Bruveris, *Operos pakilimo metai, Lietuvos teatro istorija: 1929–1935*, V., 2000, p. 332–380; V. Mažeika, Valstybės operos teatras, *Lietuvių teatras 1918–1929*, V., 1981, p. 227–229.
- ¹⁶ V. Jakubėnas, Muzikos kūrinių leidimo klausimu, *Lietuvos aidas*, 1936 04 04; *Vladas Jakubėnas*, t. 1, p. 194.
- ¹⁷ D. Petrauskaitė, Iš gimtosios žemės versmių, *Kultūros barai*, 1989, Nr. 2, p. 31.
- ¹⁸ J. Kačinskas, sudarė D. Petrauskaitė, V., 1997, p. 6.
- ¹⁹ Ten pat.
- ²⁰ J. Antanavičius, Lietuvos muzikinė kultūra: nūdienu ir ateities gairės, *Dailė, muzika ir teatras valstybės gyvenime 1918–1998*, V., 1998, p. 222.
- ²¹ *Lietuvos kultūra, spauda ir sportas* (statistikos rinkinys), V., 1996–1997; *Kultūra, spauda ir sportas*, V., 1998–2000.
- ²² Juos galima rasti šių organizacijų informaciniuose leidiniuose kaip organizuojamus įvairių institucijų-organizacijos narių.
- ²³ D. Thorsby, The role of music in international trade and economic development, *World Culture Report 1998*, UNESCO, p. 194–195.
- ²⁴ <http://www.gaudeamus.nl/bull0701/pub.htm>
- ²⁵ Šiuo metu dar nėra sukaupti sisteminiai duomenys apie 1998–2000 m. chorus, tarptautinių konkursų laureatus, tad realiai paskutinių 3 metų skaičius yra didesnis. Apskritai pagrindinis šaltinis buvo Lietuvos muzikų rėmimo fondo sistemingai sukaupti duomenys.
- ²⁶ S. Valiulytė, Dešimtoji laureatų pagerbimo šventė, *7 meno dienos*, 2001 m. kovo 9 d., p. 3.
- ²⁷ *World federation of International Music Competitions 2000*, Geneve, 2000, p. 10–11.
- ²⁸ Ten pat, p. 64.
- ²⁹ P.vz.: WFIMC 1997 m. buklete randame altistę J. Kaliūnaitę, CIEM (Genève) tarptautinio konkurso III vietos laureatę (p. 67), taip pat smuikininką D. Dikšaitį, Rudolfo Lipizer (Gorizia) tarptautinio konkurso V vietos laureatą (p. 68). 1995 metų WFIMC buklete randame pianistę G. Gedvilaitę, laimėjusią V vietą Scheveningen tarptautiniame konkurse (p. 65).
- ³⁰ http://www.wfimc.org/public/topnav_en.html randame pianistes: I. Kliuzaitę, 1999 m. laimėjusią I vietą W. A. Mozarto tarptautiniame pianistų konkurse Zalcburge, I. Petrauskaitę ir E. Puzaitę – tarptautinio M. K. Čiurlionio pianistų konkurso III vietų laureates bei dainininkę G. Povilaitę, 2000 m. laimėjusią II vietą tarptautiniame M. Canals dainininkų konkurse Barselonoje.
- ³¹ http://www.accordions.com/cia/cia_champjr.htm
- ³² 1992 m. LATGA tapo Tarptautinės autorių ir kompozitorių bendrijų konfederacijos (CISAC) tikrąja nare. Tik CISAC narystės dėka LATGA gali pasirašyti sutartis su užsienio autorių teisių apsaugos bendrijomis (<http://www.latga.lt/faq.htm>).
- ³³ V. Sventickas, Pirmas mūsų dešimtmetis, *Lietuvos autorinių teisių gynimo asociacijos dešimties metų veiklos apžvalga*, V., 2000, p. 2.
- ³⁴ Iki 1994 m. autorinius atlyginimus mokėjo tik kai kurios valstybės: Vokietija, Šveicarija, Suomija, Švedija, Danija, Olandija ir Vengrija.
- ³⁵ Kontraktas spausdinti atskirus kūrinius pasirašytas dar sovietiniais laikais; iki 1990 m. išleisti 4 kūriniai.
- ³⁶ Sutartis pasirašyta 1992 m., išleista 20 partitūrų (*Osvaldas Balakauskas: muzika ir mintys*, sud. R. Gaidamavičiūtė, V., 2000, p. 340).
- ³⁷ Remiantis apklausa, J. Tamulionis nepateko į tiriamąją grupę. Duomenų apie jo kūrinių atlikimą LATGA pateikti negali, nes jis priklauso atitinkamai Vokietijos organizacijai GEMA.
- ³⁸ J. Tamulionio laiškas autorei, gautas elektroniniu paštu (e-mail box: cepaitis@cepaitis.aiva.lt, 2001 04 19).
- ³⁹ Vadinamasis „didysis šešetas“: Sony, Polygram, Warner, BMG, Thorn-EMI ir MCA (D. Thorsby, The role of music in international trade and economic development, *World Culture Report 1998*, UNESCO, p. 194).
- ⁴⁰ Remtasi *Gaudeamus* bei *International Federation of Phonographic Industry* duomenimis (<http://www.gaudeamus.nl/bull0701/pub.htm>; http://www.ifpi.org/site-content/directory/member_sites.html).
- ⁴¹ *Die Musik in Geschichte und Gegenwart: Allgemeine Enzyklopedie der Musik*, Bd. 1–3, Stuttgart, 1999.
- ⁴² *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Macmillan Publishers, Vol. 1–27, London, 2001.
- ⁴³ <http://www.peminfo.nl/gaudeamus/zoek.asp>
- ⁴⁴ European music council (<http://www.european-music-council.org/emc.htm>).
- ⁴⁵ IMS yra Filosofijos ir humanitarinių mokslų tarybos (CIPSH) prie UNESCO narė (<http://www.ims-online.ch/haupt.html>).

Ona Agota Čepaitytė

LITHUANIA'S INTEGRATION INTO THE WORLD MUSIC CULTURE IN 1990–2000

S u m m a r y

The article aims at discussing the process of Lithuania's integration into the world music culture after restoring the independence in 1990. The revealing of relation with the historical background – the experience of interwar (1918–1940) and soviet (1940–1990) periods – is of significance. After the quantitative and qualitative analysis

of the facts of participation of Lithuania's composers, performers and music organisations in world music life in the period 1990–2000, the following conclusions could be drawn:

The process of integration is directly connected with the political situation. The periods of statehood mark the international activity of Lithuanian musicians under the status of state representation.

The interwar period could be considered as the outset of the process. The main trends of integration were formed at the time. However, it was politically cut in 1940.

Though the official state representation in the soviet period was not possible, the individual international activity was carried out and the experience gained. It was utilised and became of great significance after 1990.

The dynamics of dispersion of Lithuanian music culture in the world in 1990–2000 reveals the individual activity as well as that of state. As a result, the striking quantitative rise of interpreters' concerts abroad and performances of

composers' works in 1992 could have been influenced by the final international recognition of Lithuania's as a state.

The geography of the dispersion is in close connection with the countries' tradition of international relations. In both cases of performers' touring abroad and composers' creative works performances, Germany is completely dominant.

One could notice the continuation of some traditions formed already in the interwar period: pianists, choirs and singers won the majority of the international competitions in 1990–2000 as the very first laureates. Lithuanians also represented the piano and vocal cultures. They were on the head of the rest to represent the country abroad in 1918–1940.

In 1990–2000, Lithuania joined the main international music organisations, though the role of state cultural policy is still lacking consistency. Lithuania still does not own a national section of International Music Council (UNESCO) – the organisation regarded as one of those most important worldwide.